

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૧

(સમય : સવારે ૮ થી ૧૧.૧૫)

(રવિવાર, ૬ જુલાઈ, ૨૦૧૪)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
 (૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
 (૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧)
 પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓)
 કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : સહજાનંદ ચરિત્ર, ચૌદમી આવૃત્તિ, માર્ચ - ૨૦૧૨)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “બે સામસામા વલોણું કરનાર હોય તો આ ઘડીએ થઈ જાય.” (૧૧/૬૭)
 ▷ રાણબાઈ - મહારાજને
 ▷ એકલાં વલોણું કરતાં થાકી ગયેલાં રાણબાઈ થાક ખાઈ ફરીથી વલોણું કરવા ગયાં. ત્યારે મહારાજે પૂછ્યું : ‘કેમ વલોણું પડતું મૂક્યું ?’ ત્યારે કહે છે.
૨. “આજે આ ટેવ પૂરેપૂરી મુકાવવી છે.” (૧૫/૮૦)
 ▷ મહારાજ - સુરાખાયરને
 ▷ ઘોડીનો સ્વભાવ મૂકાવવા માટે મહારાજ સવારથી જ તેને પગે લાકડી અડાડતા હતા. જમવાનો વખત થયો ત્યારે સુરાખાયર અને મૂળજી બ્રહ્મચારી મહારાજને જમવા માટે બોલાવવા આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે છે.
૩. “પ્રારબ્ધમાં લખ્યું હોય તે તો ભોગવવું જ પડે ને ?” (૧૦/૬૫)
 ▷ મૂળજી શેઠ - મહારાજને
 ▷ મૂળજી શેઠના ઘરવાળાં અંધ છે જાણીને મહારાજે કહ્યું : ‘બાઈ માણસને અંધાપો એટલે દુઃખનો પાર નહિ. કો’ક હંમેશા મદદમાં જોઈએ.’ ત્યારે શેઠ કહે છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. શ્રીજીમહારાજે એકસાથે અમદાવાદ અને મછિયાવમાં ફૂલદોલનો ઉત્સવ કર્યો. (૨૫/૧૩૪-૧૩૫)
 જ. વરતાલમાં વસંતપંચમીના સમૈયા ઉપર અમદાવાદ અને મછિયાવના હરિભક્તોએ એકી સાથે હઠભરી પ્રાર્થના કરી કે ‘હે મહારાજ ! અમારે ગામ પધારી આપ ફૂલદોલનો ઉત્સવ કરો.’ તેમના પ્રેમને વશ થઈને મહારાજે ‘તથાસ્તુ’ કહ્યું. મહેમદાવાદ પાસે પોતાનું અને આખા સંઘનું બીજું સ્વરૂપ ધારણ કરી, એકી સાથે બંને જગ્યાએ પહોંચ્યા. બેય ઠેકાણે ઉત્સવ કરી સૌના મનોરથ પૂરા કર્યા.
૨. શાસ્ત્રાર્થ કરવા જતાં મુક્તાનંદ સ્વામીને ઉપાધિ કરવાનું કે તાડન કરવાનું કોઈને સૂઝ્યું નહીં. (૧૮/૮૮)
 જ. શાસ્ત્રાર્થ કરવા જતાં મુક્તાનંદ સ્વામીને ઉપાધિ કરવા માટે કેટલાક વૈરાગીઓ માર્ગમાં તૈયાર ઊભા હતા પણ મુક્તાનંદ સ્વામી તો ‘વ્હાલા રૂમઝૂમ કરતા કા’ન મારે ઘેર આવો ને’ એ પદ ગાતાં, સૌને પ્રણામ કરતાં ચાલ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામીની નિર્માનીતા, મુખ પરની સાધુતા, વળી નીચા વળીને નમન, આ બધું જોઈ વૈરાગી બાવાઓની વૃત્તિઓ શમી ગઈ. કોઈને ઉપાધિ કરવાનું કે તાડન કરવાનું કોઈને સૂઝ્યું નહીં.

૩. મહારુદ્રે કાળ પાડવાનું નક્કી કર્યું. (૧૨/૮૦)

જ. પૃથ્વીમાં પાપ બહુ વધ્યાં હતાં. વામમાર્ગી, શક્તિપંથી ને કુડાપંથીનું જોર વધ્યું હતું. તેઓએ સંતો અને હરિભક્તોને દુઃખ દીધું હતું માટે મહારુદ્રે કાળ પાડવાનું નક્કી કર્યું.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

૧. દૂધ કરતાં મીઠી છાશ (૩/૨૨-૨૩) ભાડેર ગામના પાતલભાઈના પત્નીને ભાવ કે મહારાજ આપણે ત્યાં પધારે. અને બીજા જ દિવસે મહારાજ પાતલભાઈને ઘરે જઈ ચડ્યા. પાતલભાઈએ મહારાજને ખાટલો ઢાળી ગોદડું પાથરી બેસાર્યા પાતલભાઈનાં પત્નીએ મહારાજને દૂધ પીવા માટે ધર્યું. મહારાજ દૂધનાં વખાણ કરતા જાય અને પીતા જાય. એમ કરતાં આખું બોઘરણું ખાલી થઈ ગયું. પાતલભાઈના પત્ની બીજા હરિભક્તો માટે છાશ લેવા ગયાં ત્યારે તેમને ખબર પડી કે મહારાજને દૂધના બદલે છાશ પાઈ દીધી છે. દૂધ તો એમનું એમ પડ્યું છે. તેઓને ખૂબ દુઃખ થયું. અને પસ્તાવો કરવા લાગ્યાં ત્યારે મહારાજે કહ્યું, ‘તમે એવા અતિશય હેત અને ભાવથી છાશ પાઈ પણ અમને તો એ દૂધ કરતા પણ વધુ ગળી લાગી છે’ એમ આશ્વાસન આપીને તેમને રાજી કર્યાં.

૨. સૌનું કલ્યાણ કરવું છે. (૯/૫૭-૫૮) એક વખત શ્રીજીમહારાજ સાંજને સમયે ચાર-પાંચ સાધુઓ અને હરિભક્તો સાથે સ્નાન કરવા ગયા. ઘેલા નદીને કાંઠે એક કણબી ખેડૂત તેની ધૂનમાં ઝડપથી ખેતર ભણી જતો હતો. તેનો ખભો મહારાજના ખભા સાથે ભટકાયો પણ કણબી તેની ધૂનમાં હોવાથી તેને આ વાતનો ખ્યાલ ન હતો. ઉતાવળમાં ચાલ્યો જતો હતો. પાછળ મૂળજી બ્રહ્મચારી લોટો લઈને જતા હતા તેમણે કણબીનું બાવડું ઝાલીને તેને ઊભો રાખ્યો અને પૂછ્યું, ‘અલ્યા જોતો નથી આંધળો છે ? અમારા ભગવાન સાથે અથડાયો.’ ત્યારે કણબીએ જવાબ દીધો ‘હું આંધળો હઈશ પણ તારો ભગવાન આંધળો છે તે અમારી સામે ન જોયું ? રામાવતાર અને કૃષ્ણાવતારમાં અમને જુદા તારવી કાઢ્યા. ગોવાળો અને વાંદરાનું કલ્યાણ કર્યું અને અમને ભૂલી ગયા?’ શ્રીજીમહારાજ આ સંવાદ સાંભળતા હતા. તેમણે મનોમન સંકલ્પ કર્યો કે મારે આ કણબીઓ અને સર્વ ઊતરતી જાતિ માત્રનું કલ્યાણ કરવું છે. કોઈને બાકી રાખ્યા વિના સૌનો ઉધ્ધાર કરવો છે. મહારાજે કણબી, કોળી, સઈ, સુતાર, લુહાર, કડિયા, મોચી, વાઘરી, હરિજન, કુંભાર, ભરવાડ, મેર, આહિર, ભીલ, હજામ એવી અનંત ઉપેક્ષિત જાતિઓનો ઉદ્ધાર કર્યો. એટલું જ નહિ. પણ આ કોમોમાં પોતાના આશ્રિત વાણિયા, બ્રાહ્મણ અને ક્ષત્રિય જેવા ઉચ્ચ સંસ્કાર રેડી તેમનું જીવન પવિત્ર, શુદ્ધ, નિર્વ્યસની ચારિત્ર્યશીલ બનાવ્યું. મહારાજે એક વખત અક્ષરઓરડીમાં મૂળજી શેઠને કહ્યું એકડા પર સત્તર મીંડા ચઢે તેનાથી પણ વધુ એટલે કે અનંત જીવોનું કલ્યાણ કરવું છે. પૃથ્વી પરના મુમુક્ષુ માત્રનું, અમારા સાધુ કે હરિભક્તના સંબંધમાં આવે તે સૌનું આત્મિક કલ્યાણ કરવું છે.

૩. અમને કેવા કહેશો ? (૨૧/૧૧૩) એક વખત ગઢડામાં વાસુદેવ નારાયણના ઓરડાની બહાર સભા કરીને શ્રીજી મહારાજ બિરાજ્યા હતા. તે વખતે સભામાં ચર્ચા ચાલતી હતી કે મહારાજને સાધુરૂપ ભગવાન કહેવા કે રાજારૂપ ભગવાન કહેવા ? ત્યાં તો મહારાજ એકદમ ઊભા થઈ ગયા અને ઘરેણાં કાઢીને સાધુઓ તરફ અને પોતાનાં વસ્ત્રો બાઈઓ દૂર બેઠી હતી તે તરફ ફેંકવા લાગ્યા. આ જોઈ બ્રહ્માનંદ સ્વામી બોલ્યા કે મહારાજ આપ બહુ કળિયા છો. સાધુને ઘરેણા શું કામનાં અને બાઈઓને આપનાં વસ્ત્રો શું કામનાં ? ખપે નહિ એવી ચીજ અમારી ભણી નાખો છો. ત્યાં તો મહારાજે અડધાં રાજાનાં અને અડધાં સાધુનાં વસ્ત્રો ધારણ કર્યાં. જામા ઉપર ગાતરિયું ઓઢ્યું એક હાથમાં માળા અને બીજા હાથે તલવાર લીધી. માથે પાઘ ધારણ કરી. પછી કહ્યું, બોલો હવે અમને કેવા કહેશો? સાધુરૂપ કે રાજારૂપ? ત્યારે સૌએ કહ્યું મહારાજ આ તો બેમાંથી એકેય ન કહેવાય. ત્યારે મહારાજે કહ્યું અમ જેવા તો અમે એક જ આગલા બધા તો અવતાર અને અમે અવતારી. આ વાત સૌ સાનમાં સમજી ગયા. બધાને નિશ્ચય થઈ ગયો. અવતાર અને અવતારીનો ભેદ સમજાઈ ગયો.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

■ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. પ્રેમીબાઈનાં આપેલાં વસ્ત્રાભૂષણો શ્રીજીમહારાજે કોને કૃષ્ણાર્પણ કર્યા ? (૨૦/૧૦૪)

જ. પ્રેમીબાઈનાં આપેલાં વસ્ત્રાભૂષણો શ્રીજીમહારાજે દીનાનાથ ભટ્ટને કૃષ્ણાર્પણ કર્યા.

૨. શ્રીજીમહારાજ સ્વધામ ક્યારે પધાર્યા ? (માસ-તિથિ) (૨૮/૧૫૨)

જ. શ્રીજીમહારાજ સ્વધામ જેઠ સુદ દશમને દિવસે પધાર્યા.

૩. શ્રીજીમહારાજની પધરામણી બાદ રૂસ્તમબાગ કયા નામે ઓળખાતો થયો ? (૨૪/૧૨૩)

જ. શ્રીજીમહારાજની પધરામણી બાદ રૂસ્તમબાગ ‘નારાયણ બાગ’ નામે ઓળખાતો થયો.

૪. શ્રીજીમહારાજે ગૃહસ્થ હરિભક્તોને કયા પાંચ પદાર્થોના ત્યાગનો નિયમ આપ્યો છે ? (૨૧/૧૧૦)

જ. શ્રીજીમહારાજે ગૃહસ્થ હરિભક્તોને મદ્ય, માંસ, પરસ્ત્રી(વ્યભિચાર), ચોરી, અને વટલવું એ પાંચ પદાર્થોના ત્યાગનો નિયમ આપ્યો છે.

૫. પંચાળામાં ફૂલદોલ પ્રસંગે મહારાજે સંતો સાથે શું કર્યું ? (૨૧/૧૧૪)

જ. પંચાળામાં ફૂલદોલ પ્રસંગે મહારાજ સંતો સાથે જુદા જુદા સ્વરૂપ ધારણ કરી રાસ રમ્યા.

પ્ર.૫ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ૨, ૪ (૭/૪૫-૪૬) ૨. ૧, ૪ (૧/૨)

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪)

૧. ગઢડા, પરમહંસો (સંતો) (૧૩/૮૪) ૨. સતી, આત્મહત્યા (૬/૩૭)

૩. ગોમતી, તેજભક્ત (૨૪/૧૨૮) ૪. માંગરોળ, કાલવાણી (૨/૧૨)

(વિભાગ-૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૨ નવમી આવૃત્તિ, એપ્રિલ - ૨૦૧૦)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “આપનું ભજન કરે તેને કેમ મરાય ?” (૫/૩૮)

❏ દાદાખાચર - મહારાજને

❏ દરબારમાંથી ચોવીસો રૂપિયાની ચોરી કરીને ગયેલી બાઈ જ્યારે પાછી આવી અને રૂપિયા દરબારમાં આપ્યા. આ વાતની મહારાજને ખબર પડી ત્યારે મહારાજ દાદાખાચરને તે બાઈનું માથું કાપી નાખવાનું કહે છે ત્યારે

૨. “સ્વામીને રાજી કર્યા તે સાક્ષાત્ શ્રીજીમહારાજને તમે રાજી કર્યા છે.” (૭/૫૧)

❏ આચાર્ય મહારાજ - જાગા ભક્તને

❏ જૂનાગઢમાં આચાર્ય મહારાજ સત્તર દિવસ રહ્યા તે દરમિયાન જાગા ભક્ત સ્વામીશ્રીની આજ્ઞાથી સમૈયા અને દર્શનનો લોભ છોડીને સાંખડાવદરના બીડમાં રહ્યા હતા. તે વાત સ્વામીશ્રીએ આચાર્ય મહારાજને કહી ત્યારે.

૩. “આ બેઠા છે એ જ મૂળ અક્ષર છે.” (૮/૬૧-૬૨)

❏ ભગતજી મહારાજ - કરસનજીભાઈને

❏ ભગતજીની વાતો સાંભળીને કરસનજીભાઈના મનમાં થયું કે ‘આ સ્વામી તો બહુ મોટા છે. તે કેટલાક દત્તાત્રેય, જડભરત અને ઋષભદેવ જેવા કહે છે તે કેવા હશે ?’ સભામાં તેમનો સંકલ્પ જાણીને કહે છે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. શ્રીજીમહારાજે ‘નિજબોધાનંદ’ સ્વામીને ‘પ્રેમાનંદ’ અને ‘પ્રેમસખી’ના નામે કીર્તનો રચવાની આજ્ઞા કરી. (૨/૧૨)

જ. એક દિવસ મહારાજે નિજબોધાનંદને બોલાવી કીર્તનો બનાવવાની આજ્ઞા કરી. પોતે પિંગળ ભણ્યા ન હતા. મહારાજની ઈચ્છાથી કીર્તનો રચવા શરૂ કર્યા. મહારાજના અંગેઅંગના ખૂબ ભાવથી મૂર્તિનું સુંદર અને રસિક વર્ણન કરતું પ્રથમ કીર્તન બનાવ્યું તે સાંભળી મહારાજ બહુ રાજી થયા. કીર્તનમાં ‘નિજબોધાનંદ’ શબ્દથી પ્રાસ મળતો ન હતો તેથી મહારાજે વિચારીને તેમને કહ્યું, ‘બ્રહ્મા, મુક્તા ને નિષ્કુળા જેમ પ્રાસમાં બેસે તેમ પ્રેમા શબ્દ પ્રાસમાં બેસશે માટે આજથી તમારું નામ પ્રેમાનંદ રાખો. એક કીર્તનમાં શ્રીકૃષ્ણની ગોપી ચંદ્રસખીનો ઉલ્લેખ કર્યો. તે સાંભળી તેમની પ્રેમલક્ષણા ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈ મહારાજે તેમનું નામ પ્રેમસખી રાખ્યું.

૨. મોટેરા સંતોએ આચાર્ય નીમવાનો વિચાર કર્યો. (૪/૨૭)

જ. શ્રીજીમહારાજે સર્વકળામાં કુશળ ત્યાગી બનાવ્યા તથા મંદિર બનાવ્યાં ને શુદ્ધ સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી. આ રીતે શુદ્ધ સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી. પરંતુ મંદિરોની વ્યવસ્થાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થયો. ત્યાગીઓ વ્યાવહારિક ઉપાધિથી રહિત બની સુખેથી ભજન કરે ને સૌને કરાવે એ હેતુથી મંદિરની જવાબદારી ત્યાગીઓને ન સોંપવી. એવું વિચારી મોટેરા સંતોએ આચાર્ય નીમવાનો વિચાર કર્યો.

પ્ર.૯ ‘શ્રીજીમહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારીને વિમુખ કર્યા.’ (૩/૨૨-૨૪) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

એક વખત ભાદરામાં મહારાજે મૂળજી બ્રહ્મચારીને પોતાની મોજડી તેલ ચોપડવા માટે આપી આજ્ઞા કરી કે કોઈ બીજાને આપશો નહિ. એટલામાં વશરામભાઈ આવ્યા અને આગ્રહપૂર્વક મૂળજી બ્રહ્મચારી પાસેથી મોજડી લઈને તેલ ચોપડવા બેઠા. તે જ વખતે પસાર થતા શ્રીજીમહારાજે આ જોતા જ કહ્યું, ‘જાવ તમે વિમુખ છો. આજથી જોડા પહેરશો નહિ. ગળ્યું-ચીકણું ખાશો નહિ.’ બ્રહ્મચારી છ માસ ડભાણમાં રામદાસભાઈ પાસે આવીને રહ્યા. રામદાસભાઈએ દોઢમણ કેરીનો તૈયાર કરેલો ટોપલો લઈ ઉઘાડા પગે ચાલીને ગઢડા મહારાજ પાસે આવ્યા. શ્રીજીમહારાજ આગળ કેરીનો ટોપલો મૂકી, પગે લાગી ‘જય સ્વામિનારાયણ’ કહ્યા તો મહારાજે મોઢું ફેરવી ગયા અને જવાબ પણ ન આપ્યો. નારાયણ પણ ન કહ્યા. ગામમાં એક સુથારણ બાઈને આ વાતની ખબર પડતાં મહારાજને ઠપકો આપતાં કહ્યું, ‘મહારાજ ! આવા નમેરા (નિર્દય) કેમ થયા છો ? આ બ્રહ્મચારી આવા તાપમાં ઉઘાડા પગે સાઠ ગાઉ ચાલી દોઢ મણ કેરીનો ટોપલો લઈને આવ્યા અને જય સ્વામિનારાયણ પણ કહ્યા નહિ.’ મહારાજે કહ્યું ‘અમારી

ક્યાં ના છે ?' અને બ્રહ્મચારી તરત જ સેવામાં જોડાઈ ગયા. મહારાજે વગર વાંકે અપમાન કર્યું, કાઢી મૂક્યા છતાં પણ તેમને જરાય ક્ષોભ ન થયો અને મહારાજમાં અખંડ વૃત્તિ રાખી ભજન કર્યું.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

■ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. શ્રીહરિદિગ્વિજય ગ્રંથ કોણે લખ્યો છે ? (૧/૮)
૪. શ્રીહરિદિગ્વિજય ગ્રંથ નિત્યાનંદ સ્વામીએ લખ્યો છે.
૨. સભામાં શ્રીજીમહારાજે કેવું પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું ? (૩/૨૨)
૪. 'કથામાં જે ઊંઘે તેમને જગાડવા માટે બેરખો મારવો' એવું પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું.
૩. પ્રેમાનંદ સ્વામીએ ચાતુર્માસમાં કયો વિશેષ નિયમ લીધો ? (૨/૧૨)
૪. પ્રેમાનંદ સ્વામીએ ચાતુર્માસમાં રોજ મહારાજની મૂર્તિના આઠ પદ બનાવીને જ જમવાનો વિશેષ નિયમ લીધો.
૪. ઈન્દ્રજીભાઈ દર વર્ષે કોનો સમાગમ કરતા ? (૮/૬૨)
૪. ઈન્દ્રજીભાઈ દર વર્ષે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનો સમાગમ કરતા.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય : કૃષ્ણજી અદા (૮/૬૧, ૬૩-૬૭)

- (૧) ફક્ત સાચા નંબરો :

૨	૩	૫	૭	૧૦	૧૨
---	---	---	---	----	----
- (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :

૭	૧૨	૩	૨	૫	૧૦
---	----	---	---	---	----

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો .

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

■ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. સ્વામી જાગ્રા ભક્ત : સ્વામીના અંતર્ધાન થયા પછી જાગ્રા ભક્ત જૂનાગઢમાં જ રહેતા. સ્વામીનો સાડા ચૌદ વર્ષ સુધી સમાગમ કર્યો. (૭/૫૩)
૨. મુકુંદાનંદ વર્ણી (મૂળજી બ્રહ્મચારી) : તીવ્ર વૈરાગ્યના વેગથી મૂળજીભાઈ ઘરનો ત્યાગ કરી દ્વારિકાની જાત્રા કરવા નીકળ્યા. ફરતાં ફરતાં લોજ ગામે આવ્યા. (૩/૨૨)
૩. વિદ્યાવારિધિ સદ્ગુરુ શ્રી નિત્યાનંદ સ્વામી : પંડિતોએ કહ્યું : આ સભામાં નિત્યાનંદ મુનિ આવવાના નથી, કારણ, અમદાવાદના આચાર્યશ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજે વરતાલના કોઈ વિદ્વાનોને બોલાવ્યા નથી. (૧/૬)
૪. ભક્તરાજ લાડુબા : ખોડા ધાધલે એમને રાજપુશીથી ભગવાન ભજવાની રજા આપી ઘેર વળાવ્યાં. પહેલાં તો એભલખાયર રોષે ભરાયા. (૬/૪૧)

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

■ નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. સાધનાનો "સા" - આજ્ઞાપાલન : (૧) કોઈપણ ક્ષેત્ર હોય, કોઈપણ સંસ્થા હોય કે કોઈપણ પ્રવૃત્તિ હોય તેના પાયામાં સૂત્રાત્મક સિદ્ધાંત હોય જ. (૨) સંગીતની સાધના કરનાર સૌ પ્રથમ સાત સ્વરમાંથી 'સા' પર વધારે ભાર મૂકીને આગળ વધે છે. સાત સ્વરના 'સા' ને તાલીમ દરમ્યાન મુખ્ય ગણીને પ્રગતિ કરે છે. (૩) સંગીતની સાધનાની જેમ જ આધ્યાત્મિક સાધનામાં પણ 'સા' મુખ્ય. આ 'સા' એટલે આજ્ઞાપાલન. ભગવાન અને સંતની આપેલ આજ્ઞાઓનું પાલન કરીને, 'સા' રૂપી પ્રથમ સોપાન પર પગ મૂકીને સાધક છેક અક્ષરધામમાં છેલ્લા સોપાન સુધી પહોંચી જાય છે. (૪) આજ્ઞા અને ઉપાસના એ બે અક્ષરધામમાં જવાની

પાંખો છે. આજ્ઞાને ગૌણ કરીને સાધકે તેની અંતિમ મંજિલ સુધી પહોંચવું કઠણ. (પ્રસંગો લખી શકાય) કારણ સાધના માર્ગ ખાંડાની ધાર સમાન છે જે સાધકે, મુમુક્ષુએ, ભક્તે આજ્ઞાપાલન સારધાર કર્યું તે સંસાર-સાગર તરીને ધામ સુધી પહોંચી ગયા. (પ્રસંગો લખવા) (૫) વ્યવહાર ક્ષેત્રે અને સામાજિક ક્ષેત્રે પણ આજ્ઞાપાલનનું મહત્વ અનેકગણું છે. આજ્ઞાપાલન કરે તેનો વ્યવહાર પણ શાંતિથી ચાલે છે. તેથી જ સાધના માર્ગે આજ્ઞાપાલન વ્યાવહારિક આજ્ઞાપાલન કરતાં મૂઠી ઊંચેરા - જે જે મુમુક્ષુઓએ આજ્ઞાપાલન કર્યું છે અપ્રતિમ શ્રદ્ધાથી ગુરુનાં, સંતનાં, ઇષ્ટદેવનાં કે શાસ્ત્રોનાં વચન અદ્વર ઝીલ્યાં છે તેમનો સાધનામાર્ગ સરળ બન્યો છે. (પ્રસંગો લખી શકાય.) જેણે ભગવાન કે સંતની ગુરુની આજ્ઞાનું પાલન નથી કર્યું તેમને વ્યાવહારિક માર્ગમાં અને મોક્ષ માર્ગમાં પણ અનેક વિઘ્નો આવ્યાં છે. (પ્રસંગો લખી શકાય) (૬) આજ્ઞાપાલનનો મહિમા, ઇષ્ટદેવ, શાસ્ત્રો, ગુરુવર્યો દ્વારા અપાયેલ ઉપદેશ વચનો, ભક્ત કવિઓ દ્વારા રચાયેલ કીર્તનો, સુભાષિતો, શ્લોક, સાખી વગેરે લખી શકાય. (૭) આમ સાધના માર્ગે જેણે 'સા' રૂપી કઠિન સોપાન શ્રદ્ધાથી પાર કર્યું તેનો સાધના માર્ગ નિષ્કંટક, સરળ અને અંતિમ ધ્યેય સુધી પહોંચવા માટે નિર્વિઘ્ન બની રહે છે. - ઉપસંહાર.

૨. શાસ્ત્રીજી મહારાજ દ્વારા ઉપાસના-પ્રવર્તન : મંદિરો દ્વારા : (૧) શ્રીજીમહારાજનો મંદિરો રચવાનો હેતુ - ઉપાસના પ્રવર્તન શ્રીજીમહારાજનો હૃદયગત અભિપ્રાય (વચ.મ. ૨૭) ત્યાગનો પક્ષ મોળો કરીને પરમેશ્વરની ઉપાસના પ્રવર્તન માટે મંદિર નિર્માણ. શ્રીજીમહારાજે ઉપાસનાની રીત શીખવવા માટે ભક્તે સહિત અવતારોની મૂર્તિઓ (તેમના ઉત્તમ ભક્ત) પધરાવી. આ પરંપરા મુજબ મહારાજનો સંકલ્પ 'તેમના ઉત્તમ ભક્ત ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સહિત સર્વોપરી સ્વરૂપે સ્વયં મધ્ય શિખરમાં બિરાજમાન થાય તેવા મંદિરોનું નિર્માણ કરી શુદ્ધ ઉપાસના-પ્રવર્તનનું કાર્ય ભવિષ્યના ભક્ત પર છોડ્યું. અક્ષરે સહિત પુરુષોત્તમની પ્રતિષ્ઠિત થયેલ મૂર્તિઓ મધ્ય ખંડમાં શિખરબદ્ધ મંદિરોમાં બેસશે તેવી ભવિષ્યવાણી ઉચ્ચારી. (૨) વરતાલમાં મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠા વખતે શ્રીજીમહારાજે બોચાસણના કાશીદાસ મોટાને કોલ આપ્યો કે અમે સ્વયં અમારા ઉત્તમ ભક્ત અક્ષરબ્રહ્મ સાથે મૂર્તિમાન તમારે ત્યાં બિરાજશું અને અમારા શુદ્ધ અને સર્વોપરી ઉપાસનાનો મંગળ પ્રારંભ બોચાસણથી જ થશે અને ત્યાંથી જ પ્રસરશે. સારંગપુર તેમજ ગઢપુરમાં પણ શ્રીજીમહારાજે મંદિરો થશે તેવા કોલ આપેલા, સંકલ્પો કરેલા. આ ઉપાસના પ્રવર્તન માટે પૂજ્ય બાલમુકુંદ સ્વામીને ગોંડલમાં અક્ષરપુરુષોત્તમની મૂર્તિઓ પધરાવવાની ઈચ્છા તેમજ નારાયણદાસ વગેરેનો પ્રયત્ન પરંતુ નાણાંના અભાવે તેમજ અન્ય કારણોસર આ શક્ય ન થયું. શ્રીજીમહારાજની હયાતીમાં જ અક્ષરે સહિત પુરુષોત્તમની ઉપાસનાનાં જ્ઞાનનાં બીજ તો વવાઈ ચૂક્યાં હતાં. તેના ઉપર બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રાગજી ભક્ત, મુક્તરાજ જાગાભક્ત તથા સદ્ગુરુ બાલમુકુંદ સ્વામી, કૃષ્ણજી અદાએ જળસિંચન કરીને હરિમંદિરોમાં પટની મૂર્તિઓ તો પધરાવી હતી પરંતુ શિખરબદ્ધ મંદિરના મધ્યખંડમાં અક્ષરપુરુષોત્તમની મૂર્તિઓ પધરાવવાનું તો મોટા આચાર્ય વિહારીલાલજી મહારાજ માટે (નિર્વંશ હતા તેથી ભગવાન મહાપુરુષ જેવો દીકરો આપે તેવી વાત કરી) પણ કઠિન હતું. સદ્ગુરુઓ માટે પણ એટલું જ કઠિન હતું. (૩) પરંતુ ભગવાન સ્વામિનારાયણનો આ શુદ્ધ ઉપાસનાનો સિદ્ધાંત દબાઈ રહેવા સર્જાયો જ નહોતો. તેથી શ્રીજીમહારાજના સંકલ્પે જ એક નવયુવાન મહાપુરુષનું આ પૃથ્વી પર અવતરણ. આ મહાપુરુષ એટલે શાસ્ત્રીજી મહારાજ અને તેમણે વરતાલમાં રહ્યા થકા જ વઢવાણમાં અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ પધરાવી જ દીધા. વિરોધના વંટોળ વચ્ચે શૂરવીરતા રાખીને ઉપાસના માટેનાં ભવ્ય મંદિરો રચવાનો મંગલ પ્રારંભ - શ્રીજીની જ આવી ઈચ્છા છે તેમ ગોરધનભાઈ કોઠારીને તેઓએ જણાવ્યું. - પરંતુ આના પરિણામરૂપે અંગારાની કેડી પર અંગારાનો તાજ તો શું પણ જાણે કે અંગારાના વસ્ત્રો પહેરીને ખુલ્લા પગે ચાલવાનું હતું. અનંત જીવોના શાશ્વત સુખ માટે આત્યંતિક કલ્યાણ માટે શાસ્ત્રીજી મહારાજ માટે જાણે કે આ અંગારપથ પુષ્પમાર્ગમાં રૂપાંતરિત કારણ તેમની કાર્યશક્તિમાં સાક્ષાત્ શ્રીજીમહારાજનો પ્રવેશ. (૪) વિરોધીઓના વિરોધ વચ્ચે તેઓને વરતાલ સંસ્થા છોડવી આવશ્યક થઈ પડી. પરંતુ શ્રીહરિની શુદ્ધ ઉપાસના માટે આ પ્રસ્થાન તેઓને મંજૂર હતું. સને ૧૮૦૫માં હરિકૃષ્ણ મહારાજને સાથે લઈને મંદિરોની રચના માટે તેઓ નીકળી જ પડ્યા. (૫) ઈ.સ. ૧૮૦૫માં વરતાલથી નીકળ્યા બાદ માત્ર દોઢ વર્ષના ટૂંકા ગાળામાં અનેક વિઘ્નો, વિરોધો, કષ્ટો, ઉપાધિઓ વચ્ચે બોચાસણમાં શિખરબદ્ધ મંદિરમાં મધ્ય ખંડમાં અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ પધરાવીને ઉપાસનાનો સર્વત્ર જયજયકાર કરી દીધો. વિરોધીઓની કલ્પના બહાર દેહના જોખમની, જાનના જોખમની પરવા કર્યા વિના સારંગપુર શિખરબદ્ધ મંદિરના શ્રી ગણેશ. જમીન અપાવનારને વિરોધીઓની ચઢવણી - છતાં શાસ્ત્રીજી મહારાજે ઠાકોર સાહેબને પણ દૃઢતાપૂર્વક અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ મધ્ય મંદિરમાં બેસશે તેવું જણાવી દીધું અને નિર્ભયતાપૂર્વક સારંગપુરમાં પણ મધ્યમંદિરમાં શ્રીજી સંકલ્પ અનુસાર અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજને પધરાવી જ દીધા. અકલ્પ્ય આર્થિક ભીડ, પરિશ્રમ, આર્થિક કટોકટીનો સામનો કરીને ધૂમતા રહેતા. શાસ્ત્રીજી મહારાજની શૂરવીરતા અને નિર્ભયતાના તો જેને અનુભવ હોય તે જ સમજી શકે. કારણ આણંદથી સારંગપુર જવા માટે ત્રણ ત્રણ વખત ફરવું પડે. તેમણે ત્રણ ત્રણ માળનાં ગગનચૂંબી મંદિરો કઈ રીતે નિર્માણ કર્યા હશે. ઉદાહરણ તરીકે સારંગપુર મંદિરની

પ્રથમ લખણી રૂા. ૩૫ થતી હોય તો ત્રણ માળનું મંદિર રચવાનો વિચાર જ કઈ રીતે થાય ? સંકલ્પ થવો પણ અશક્ય છતાં પણ શાસ્ત્રીજી મહારાજ ગર્ભાગૃહ સુધી મંદિર રચીને દેવની પ્રતિષ્ઠા કરીને નવા મંદિરની શરૂઆત કરી જ દેતા. આ વાતની પ્રતીતિ ભક્તરાજ ચંપકલાલ બેંકરના શબ્દોથી થાય છે. ૧૯૪૬ની સાલમાં જેમની પાસે ૧૨ આના સિલકમાં હોય, રૂા. ૨૦૦ નું દેવું હોય અને રૂા. ૧૨૦૦નું કામ ઉપાડે આવું તો શાસ્ત્રીજી મહારાજ જ કરી શકે. ગોંડલ મંદિરના નિર્માણની કટોકટી તો સૌથી મુશ્કેલ જ્યાં ઉછીના પૈસા લઈને કડિયા-મજૂરના પગાર ચૂકવાતા હોય ત્યાં ગોંડલના મહારાજને દસ લાખ રૂા. મંદિર પાછળ ખર્ચવાનું વચન કઈ રીતે આપ્યું હશે ? (૬) વળી જ્યારે નાણાં ન હોય ત્યારે માણા, પાણા ને દાણાં તો હોય જ ક્યાંથી ? પરંતુ અતિ આકરી આર્થિક ભીંસમાં પણ ગુરુ શાસ્ત્રીજી મહારાજના શિષ્યો લેશ પણ પાછા પડ્યાં નથી. મંદિર નિર્માણની પ્રવૃત્તિ અટકાવી નથી કે મોળી પડવા દીધી નથી. આ બધી તો મુશ્કેલી ખરી જ પણ કામના ભારણને લીધે નાના સંતો જતા રહેવાનો નિર્ધાર કરે - અમુક સંતોને તાવ આવતો હોય તેથી સંતો મૂંઝાય કે રસોઈ કરવી કે કારખાનાનું કામ કરવું, આવા સમયે શાસ્ત્રીજી મહારાજ જાતે રસોડું ચલાવતા. વાસણના અભાવે પતરાના ડબ્બા કાપીને તેમાં રસોઈ થાય. કોઈ છાશ ન આપે. લોટ માટે કેટલાંય ગામોમાં ભિક્ષા માગવા જવું પડે. પરંતુ આ તો શાસ્ત્રીજી મહારાજના સંતો-ભક્તો. કારખાનેથી આવતા મોડું થાય, રસોઈ ખલાસ થઈ ગઈ હોય તો બાજરાની કુલેર ખાઈ લે, લોટ પાણીમાં ઓગાળીને પી જાય અને ક્યારેક દાળિયા ફાકીને પણ ચલાવે. આખો દિવસ મહેનત-હાડમારી પાણી પણ કૂવામાંથી ખેંચીને પીવાનું. (૭) બહારનો પ્રંયડ વિરોધ, મુઠ્ઠીભર સંતો-ભક્તો આર્થિક ભીંસ, શારીરિક બિમારીઓ તેમજ અનેક હાડમારીઓમાં અડીખમ રહીને શાસ્ત્રીજી મહારાજે પાંચ ગગનચૂંબી મંદિરો પૃથ્વીનાં પડ પર ખડાં કરી દીધાં. મંદિરની પ્રવૃત્તિમાં નખશિખ ડૂબેલ શાસ્ત્રીજી મહારાજને વિશ્વાસ હતો જ કે આ ઉપાસના જગતભરમાં પ્રવર્તશે. આ વાત આપણે આજે નિહાળી રહ્યા છીએ પૃથ્વીનું તળ રહે ત્યાં સુધી મંદિરો રહેશે. તેની કાંકરી પણ ખેરવી શકશે નહિ. - ઉપસંહાર.

૩. **યુવાનોના આદર્શ - પ્રમુખસ્વામી મહારાજ :** (૧) યુવાનો એટલે સત્તર-અઠાર વર્ષથી પચીસ વર્ષના અને તેમનો આદર્શ એક ૮૩ વર્ષની વ્યક્તિ. હા ! આ એક એવી સત્ય વાત કે તેને સહજ રીતે માનવી થોડી કઠણ પડે. (૨) કોઈ યુવાનોનો આદર્શ નેતા, અભિનેતા, ખેલાડી વગેરે હોય પણ એક ભગવાધારી સાધુ તે યુવાનોનો આદર્શ ? હા ! આ પણ એક અજોડ સત્ય. સ્વામીશ્રી યુવાનોના આદર્શ છે. સ્વામીશ્રીના ગુણોને તેમના કાર્યોને નજર સમક્ષ રાખીને યુવાનો જીવનના સોપાનો સર કરવા કટિબદ્ધ થાય છે. (૩) કેટલાય યુવાનોને સ્વામીશ્રીએ માતાનો પ્રેમ આપ્યો છે. પોતાના ગાતરિયાથી યુવાનોના આંસુ લૂછ્યાં છે. માતા જેવી મમતાથી ધીરજથી તેમના પ્રશ્નો સાંભળ્યા છે અને યોગ્ય માર્ગદર્શન પૂરું પાડ્યું છે. (પ્રસંગો લખવા) (૪) યુવાનોને મુશ્કેલ સમયમાં પિતા જેવો પ્રેમ આપીને તેમને સાચવી લીધા છે. કંઈક યુવાનો સ્વામીશ્રીના ખભે માથું મૂકીને રડ્યા છે. સ્વામીશ્રીએ તેમને સાંત્વન આપ્યું છે, હિંમત આપી છે. (પ્રસંગો લખવા) (૫) સ્વામીશ્રી કંઈક યુવાનોના ભાઈ બન્યા છે તો ક્યાંક પથ ભૂલેલા, માર્ગ ભૂલેલા યુવાનોના પથદર્શક, માર્ગદર્શક બન્યા છે. (પ્રસંગો લખવા) (૬) સ્વામીશ્રી યુવાનો સાથે યુવાન બનીને રમ્યા છે. યુવાનોની અભિલાષાઓ પૂર્ણ કરી છે. જેવું હેત સ્વામીશ્રીને યુવાનો પર છે તેવું જ હેત યુવાનો પણ સ્વામીશ્રીને કરે છે. તેનો આદર્શ પૂરાવો સંસાર અને માતાપિતાની માયા-છત્રછાયા છોડીને સાધુ થનાર યુવાનો છે. (કીર્તન-પ્રસંગો લખી શકાય) (૭) આજે યુવાપ્રવૃત્તિને સાઠ વર્ષ ઉપર સમય ગયો છે. સ્વામીશ્રીની વધતી ઉંમર, યુવાનો પ્રત્યેના તેઓના પ્રેમમાં ઓટ લાવી શકી નથી. આજે પણ યુવાનો સ્વામીશ્રીને એટલો જ સ્નેહ કરે છે. કારણ કે સ્વામીશ્રી તેઓને અનંત જનની જેવું હેત કરે છે. ૬૦,૦૦૦ યુવાનોની ષષ્ઠીપૂર્તિમાં હાજરી તે સ્વામીશ્રી અને યુવાનોના ભાવાત્મક પ્રેમનો જડબેસલાક પૂરાવો છે. (પ્રસંગો લખવા) (૮) સ્વામીશ્રી યુવાનોના આદર્શ છે. તેથી સ્વામીશ્રીના એક આદેશ માટે જીવન કુરબાન કરવા તૈયાર થઈ જાય છે. - ઉપસંહાર.

